

Klimatet behöver en medborgarrättsrörelse

Ett historiskt klimatmöte i Köpenhamn har hållits och resultaten är en besvikelse. En sak är klar. För att vi ska undvika den värsta klimatkatastrofen krävs en långt mer radikal skiftning till en annan typ av samhälle. Detta sker inte utan folkligt engagemang. En global medborgarrättsrörelse krävs för att vi ska kunna hantera klimatkrisen.

Idag, på Martin Luther King-dagen, påminns vi om den amerikanska medborgarrättsrörelsen och dess framgångar för de svartas rättigheter i USA. Klimatet stod inte på agendan på 1950- och 60-talet då denna rörelse var som mest aktiv. Men lärdomarna från medborgarrättsrörelsen kan vara avgörande för att vi som mänsklighet ska lyckas ändra kurs och undvika en global kollaps på grund av klimatkrisen.

Den afroamerikanska befolkningen i USA levde under ett apartheidliknande system som gällde i de södra delarna av landet. Det fanns med andra ord väldigt tydliga incitament för de svarta att verka för en förändring. Ändå var det ingalunda en självklarhet för befolkningen att agera mot diskrimineringen. Den 1 december 1955 var en symbolisk milstolpe när den svarta busspassageraren Rosa Parks vägrade lämna plats åt en vit passagerare på bussen i staden Montgomery i Alabama, en händelse som kom att ge stort eko i massmedia och inledde en våg av bojkotter som fick folk att få upp ögonen för det absurda i rasåtskillnadslagarna. Rosa Parks modiga handling räknas som starten eller "the tipping point" på medborgarrättsrörelsen. När väl bussbojkotten kommit igång, deltog nästan 100 % av stadens afroamerikanska befolkning.

Detta lär oss två saker. Människor måste känna för en fråga tillräckligt mycket för att agera, såsom Rosa Parks gjorde. När det gäller klimatet är det en utmaning eftersom de katastrofala förändringar som en klimatkris ger ligger antingen i framtiden, eller märks i en annan del av världen än vår egen. Den andra lärdomen är att även om det känns som om människor i vår närhet inte bryr sig så, kan det ändras snabbt då några tar initiativ och faktiskt gör något.

Det finns en utbredd missuppfattning att man måste vänta på att massor av människor är villiga att agera kring ett samhällsproblem innan man själv går till handling. Medborgarrättsrörelsen och andra ickevåldsrörelser visar att det inte stämmer. I USA på 1950- och 60-talet var det små grupper av engagerade medborgare som lokalt tog egna initiativ till ickevåldsaktioner som till exempel sit-ins och bussbojkotter. Lärdomen till klimatrörelsen: vänta inte utan börja agera! Då kommer fler att ansluta sig.

En nyckel till medborgarrättsrörelsens framgång var att den använde hela spektrumet av ickevåldsmetoder; från de mest accepterade som alla kunde delta i, såsom massdemonstrationer, flygblad och marscher, till mer okonventionella metoder som krävde mod och som ibland ledde till fängelse. Ytterligare en förutsättning var viljan att utbyta erfarenheter med varandra, och ta sina erfarenheter på djupaste allvar, samtidigt som man sökte sina rötter och målade visioner tillsammans. (I dag skulle vi nog kalla det för folkbildning.)

En grundtes inom ickevåldsfilosofin är att bygga alternativ till det som man vill bekämpa - inte bara göra motstånd mot det onda utan också att bygga upp det som är gott. Inspiration kan hämtas från den "alternativ stad"-rörelse som startade i Storbritannien och nu har spritt sig till många länder. Den utgörs av ett nätverk av städer där befolkningen inte tänker vänta på att politiker på nationell nivå ska tvinga fram en grön omställning genom lagstiftning, utan har börjat agera på egen hand genom att ställa om till förnybar energi och anlägga gemensamma odlingslotter för att inte behöva importera all mat.

Det är alltid svårast att vara bland de som börjar trampa upp en ny stig genom skogen. Det är inte alla som vågar tänka stort, tänka djärvt. Men det är vad som krävs för att klimatkrisen inte ska begrava vår civilisation. I Köpenhamn blev det tydligt att vi inte kan vänta på att politikerna ska gå före. Vi behöver en global medborgarrättsrörelse för klimatet och vi behöver den nu. Det hoppfulla är att vi redan ser flera frön av den börja gro. Om Martin Luther King hade levt idag hade han med sin karaktäristiska, melodiska profetröst sagt till oss, dig och mig: ”Vad väntar vi på? Det är dags att rädda planeten!”

Annika Damirjian, generalsekreterare Sveriges Ekumeniska Kvinnoråd

Kestin Enlund, förbundsrektor Bilda

Sven-Bernhard Fast, generalsekreterare Sveriges Kristna Råd

Kristoffer Moldéus, ordförande KRISS

Håkan Mårtensson, tf generalsekreterare Kristna Fredsrörelsen

Mia Nygren, projektledare Stockholm Gospel

Karin Wiborn, missionsföreståndare Svenska Baptistsamfundet